

Nr 269

Av herr Bohman m. fl., angående dispositionen av vissa vägenslag.

(Lika lydande med motion nr 222 i Första kammaren)

Behovet av målmedvetenhet och planmässighet i det svenska vägbyggnadset har vid upprepade tillfällen understrukits icke endast av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utan även av riksdagen. Genom riksdagens godkännande av vägplanen år 1959 lades en grund för sådan planmässig vägbyggnadspolitik. Riksdagen underströk i samband därmed ett tidigare uttalande, att en investeringspolitik, som gav möjlighet till en mera långsiktig arbetsplanering utan ändringar år från år, var en förutsättning för en tekniskt och ekonomiskt rationellt bedriven vägbyggnadsverksamhet. Det skulle därigenom bli möjligt att utnyttja fördelarna av en övergång från mindre till större arbetsföretag. Tidigare rådande ovisshet om kommande års medelstildelning hade — uttalade riksdagen vidare — i stor utsträckning hindrat ett utläggande av stora entreprenader. Det hade dessutom blivit svårare att överblicka behovet av sysselsättning i fråga om arbetskraften.

De nedprutningar i förhållande till vägplanens ordinarie anslagsbelopp som senare riksdagar vidtagit är från denna synpunkt otillfredsställande. Även om vägbyggnadset genom beredskapsmedel tillförts icke oväsentliga anslag, har planmässigheten i vägbyggnadset och effektiviteten icke oväsentligt nedgått. Såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anför i sina petita för kommande budgetår har betydande rubbningar i byggnadsverksamheten skett genom de stora differenserna mellan i flerårsplanerna upptagna belopp och beviljade ordinarie anslag. Omfattande omfördelning av anslagen har måst företagas mellan länen, varvid minskningen ofta drabbat de stora vägföretagen. Den eftersträlvade planmässigheten i vägbyggnadsverksamheten har härigenom icke kunnat åstadkommas. Utvecklingen har under senare år gått i riktning mot större företag med minskad användning av manuell arbetskraft och ökad insats av maskiner. För att de entreprenörer som kan komma i fråga för dylik verksamhet skall kunna hålla erforderlig maskinpark krävs att de någorlunda skall kunna beräkna tillgången på större vägbyggnadsföretag under ett antal år framåt. Det framstår därför, hävdar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vidare, som i hög grad angeläget att de ordinarie arbetena kan bedrivas efter en plan, som lämnar uppgifet om de kommande årens medelstildelning.

I anslutning härtill har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen berört beredskapsarbetenas betydelse för byggnadsverksamheten och erinrat om de betydande beredskapsanslag som under de senaste åren utgått till vägbygget. Styrelsen hävdar emellertid — enligt vår mening med rätta — att omfattningen av beredskapsarbetena icke får tillmätas avgörande betydelse vid bestämmande av såväl storleken av de ordinarie anslagen som deras fördelning på olika län. Variationerna i storleken av de ordinarie anslagen inverkar ofördelaktigt på planeringen. För att åstadkomma planmässighet och samordning i vägbyggnadsverksamheten vore det — menar styrelsen — nödvändigt att ha tillgång till ordinarie medel av en viss storleksordning samt att ha kännedom om anslagens storlek under den period planeringsarbetet avser. Den anpassning av konjunkturläget som nödvändiggörs av konjunkturpolitiska skäl bör enligt styrelsens mening kunna ske genom beredskapsanslag.

För att åstadkomma den åsyftade målmedvetenheten i vägbyggnadsplaneringen men med bibehållen möjlighet att variera vissa vägbyggnadsanslag efter konjunkturläget har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utarbetat en investeringsserie för de ordinarie arbetena lagd på en icke oväsentligt lägre nivå än vägplanens, varjämte styrelsen förutsatt att fullföljande av vägplanen skulle ske genom tillskott av beredskapsmedel. Till grund för den nya investeringsserien har styrelsen lagt den investeringsram av 380 milj. kr. som beviljades för år 1962 med den årliga ökning av 60 milj. kr. som redovisats i 1960 års kompletteringsproposition. Styrelsen har kraftigt understrukt nödvändigheten av att den föreslagna investeringsserien följes och hemställt om att den måtte fastställas av statsmakterna att ligga till grund för den ordinarie vägbyggnadsverksamhetens fortsatta bedrivande för budgetåren 1962/63—1964/65.

Departementschefen har visserligen vitsordat behovet av en kraftig upprustning av vägnätet och förordat en uppräknig av anslagen till den statliga, kommunala och enskilda väghållningen med totalt 140 milj. kr. Med åberopande av föregående års riksdags uttalande om att statsmakterna icke kunde frånhända sig möjligheterna att ta hänsyn till samhällsekonomiens och arbetsmarknadslägets framtida utveckling har emellertid departementschefen förklarat sig icke kunna biträda de framlagda förslagen om ett flerårigt investeringsprogram.

Även i ett annat hänseende har departementschefen genom sitt ståndpunktstagande försvårat väg- och vattenbyggnadsverkets planmässiga vägbyggnadspolitik. Av de 440 milj. kr. som föreslagits anvisade för byggande av vägar och broar har departementschefen nämligen föreslagit, att 40 milj. kr. skulle disponeras för ytterligare vägupprustning i norrlandslänen, varjämte 20 milj. kr. av väghållningsanslaget föreslagits bli använda för sådana förstärkningsarbeten som erfordras för oljegrusning likaledes i norrlandslänen. Departementschefen har särskilt uttalat, att vid disposi-

tionen av ifrågavarande anslagsbelopp arbetsmarknadspolitiska synpunkter borde beaktas i fråga om företagens utväljande i flerårsplanerna och därmed deras lokalisering, arbetens igångsättande, anställande av arbetskraft m. m.

Vi kan icke ansluta oss till departementschefens uppfattning i fråga om vare sig väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag till investeringsserie eller den »specialdestination» som departementschefen föreslagit beträffande vissa vägarbeten. Behovet av långsiktig planering i vägbyggnadsverksamheten är obestridligt. Det har, som redan erinrats, understrukits av riksdagen vid upprepade tillfällen. I skilda skrivelser har Handelskamrarnas nämnd, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Kooperativa förbundet samt Skogsbrukets motortransportkommitté betonat vikten av att vägbyggandet skedde efter en i förväg fastlagd, för åtminstone en treårsperiod gällande plan för den ordinarie vägbyggnadsverksamheten. Organisationerna har erinrat om att på flertalet håll utomlands, där en planenlig upprustning av vägnätet påbörjats, såsom i Förenta staterna och Västtyskland, finansieringsplaner upprättats för längre tidsperioder än ett budgetår.

Genom den nedräkning i förhållande till vägplanen som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen företagit till en ny investeringsserie på lägre nivå har obestridligen ökat spelrum givits åt en konjunkturpolitisk variation av vägmedlen genom beredskapsanslag. Den nya investeringsserien möjliggör alltså en ändamålsenlig avvägning mellan behovet av en målmedveten vägbyggnadspolitik å den ena sidan och de erforderliga konjunkturpolitiska bedömningarna å den andra. Enligt vår mening bör därför förutsättningar finnas för ett uttalande från riksdagens sida som innebär ett godtagande av den framlagda investeringsserien och som möjliggör för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att vid sin planering räkna med en minimivolym för upprustningen av det svenska vägnätet under kommande treårsperiod.

Den »specialdestination» som departementschefen ansett böra komma i fråga beträffande 60 milj. kr. av de till vägbyggande och vägunderhåll anvisade medlen är också ägnad att förrycka planeringsarbetet. De ordinarie medel som på detta sätt anvisats kan av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke disponeras på det sätt som kan befinnas vara från allmänna synpunkter mest önskvärt. Även om det får förutsättas, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, nämnda »specialdestination» förutan, i sin långtidsplanering avsatt erforderliga medel för norrlandslänens vägbyggande — att särskild hänsyn tagits till inte minst områden med skogstransporter och andra tunga transporter framgår för övrigt av styrelsens petita — bör det åvila den högsta centrala ansvariga vägmyndigheten att göra den erforderliga angelägenhetsgraderingen mellan olika vägbyggnadsobjekt. Från principiell utgångspunkt och med hänsyn till önskvärdheten av långsiktigt,

målmedvetet vägbyggande är den av departementschefen föreslagna dispositionen olämplig.

Det förtjänar i detta sammanhang erinras om att riksdagen vid åtskilliga tillfällen understrukit att en klar gräns måste dragas mellan ordinarie investeringar och beredskapsanslag och att beredskapsanslag inte fick utgå på sådant sätt, att det blev till förfång för det ordinarie vägbyggandet. Den föreslagna dispositionen är obestriddligen ägnad att medföra sådant förfång. Den innebär strängt taget att den föreslagna investeringsserien frångås redan första året. Ytterligare må erinras om att under femte huvudtiteln anvisats ett beredskapsanslag på 60 milj. kr. att utnyttjas för just beredskapsarbeten på vägar i övre Norrland. I den mån arbetsmarknadsläget utvecklats i sådan riktning, att sysselsättningsstödjande åtgärder på vägarna i denna landsdel erfordras, står alltså särskilda medel härför till förfogande. Skulle dessa medel icke förslå, förutsättes att Kungl. Maj:t härför anvisar ytterligare beredskapsmedel. Någon anledning att utöver vad som förutsatts i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen planering utnyttja ordinarie medel för sådana arbeten föreligger alltså icke.

Med åberopande av vad här anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte bevilja de föreslagna anslagen till vägunderhållet och till byggande av vägar och broar men uttala att den av departementschefen för särskilda ändamål föreslagna dispositionen av 60 milj. kr. av berörda anslag icke måtte komma i fråga.

Stockholm den 26 januari 1962

Gösta Bohman

T. G. v. Seth

Erik Magnusson

i Tumhult